

нарный 'надзвычайны'), празмернай ступені, якая перавышае ўсякую меру (*суперсложный* 'надзвычай складаны', *ультракороткий* 'крайне кароткі', *экстранеобходимый* 'занадта неабходны'), і ўтвараюцца па мадэлі прэфікс (*супер-*, *ультра-*, *экстра-*) + прыметнік = прыметнік са значэннем высокай, вышэйшай ці празмернай ступені праяўлення прыметы. Такія прыметнікі маюць агульнае значэнне інтэнсіўнасці і функцыянуюць галоўным чынам у літаратурна-кніжных стылях. Пры ўтварэнні пералічаных назоўнікаў і прыметнікаў рэалізуецца градацыйнае мадыфікацыйнае словаўтваральнае значэнне як вынік прэфіксальнай канкрэтызацыі прадметных значэнняў і значэнняў прыметы матывавальных слоў.

Субстантывы і ад'ектывы з *супер-*, *ультра-*, *экстра-* у сваёй большасці адназначны, што абумоўлена запазычаным характарам фармантаў, значнай часткай матывавальных слоў, недастатковай ступенню іх засвоенасці, уплывам тэрміналогіі на форму і змест навуковых адзінак, за кошт якіх папаўняецца агульнанародная мова.

Паміж такімі вытворнымі і іх утваральнымі словамі ўстанаўліваюцца семантычныя адносіны двух тыпаў: 1) прэфікс відазмяняе значэнне беспрыставачнага матывавальнага слова (*супербестселлер* 'модная кніга, выдадзеная вельмі вялікім тыражом' ад *бестселлер* 'ходкая кніга, выдадзеная вялікім тыражом', *ультрамоdernый* 'самы сучасны' ад *модernый* 'сучасны'); 2) прэфікс удакладняе адно са значэнняў полісемічнага матывавальнага слова, звужае яго семантычны аб'ём (*суперострый* 'крайне напружаны, крытычны' ад *острый* у значэнні 'напружаны, крытычны', *экстра-карабин* 'звышскарастрэльны карабін' ад *карабин* у значэнні 'аўтаматычная вінтоўка'), гэта значыць, прэфікс відазмяняе значэнне мана- альбо полісемічнага матывавальнага слова.

Такім чынам, лексемы з *супер-*, *ультра-*, *экстра-* прадстаўляюць розныя тыпы найменняў, арганізуюцца ў семантычныя групы на падставе агульнасці, блізкасці іх значэнняў. Дэрываты ўтвараюцца па прэфіксальным мадэлям, характар значэнняў якіх і іх функцыянаванне ў пэўных стылістычных сферах вызначаюцца структура-семантычнай выбіральнасцю фарманта-прэфікса, яго ўзаемадзеяннем з адпаведнымі лексіка-граматычнымі і лексіка-семантычнымі класамі слоў, якое параджае своеасаблівасць значэнняў вытворных і іх семантычнае і функцыянальнае размежаванне.

¹ Гл.: К у б р я к о в а Е. С. // Аспекты семантических исследований. М., 1980. С. 90.

² Прааналізавана 252 лексемы, зафіксаваныя ў розных лексіка-графічных крыніцах.

³ Намі аналізуюцца толькі ўласна прэфіксальныя вытворныя, словаўтваральная структура якіх не дапускае розначытанняў.

⁴ У артыкуле захоўваецца арфаграфія слоў, якія аналізуюцца, у тым выглядзе, як яна прынята ў крыніцах іх фіксацыі.

Т. П. БУГАЙ

СПАЛУЧАЛЬНАСЦЬ УЛАСНЫХ ІМЁНАЎ З ДЗЕЯСЛОВАМІ Ў МАСТАЦКІХ ТВОРАХ

(на матэрыяле рамана Ф. М. Дастасёўскага «Браты Карамазавы»)

Уласныя імёны ў мастацкіх творах адносяцца да ключавых слоў, таму вывучэнне іх спалучальнасці з дзеясловамі, або лексемамі, што абазначаюць розныя дзеянні тых ці іншых персанажаў — носьбітаў уласных імёнаў, уяўляе сабой не толькі лінгвістычны інтарэс, але і мае адмысловае значэнне для характарыстыкі гэтых персанажаў. Уласным імёнам прыдатна ў адрозненні ад іншых слоў своеасаблівая індывідуальная семантыка, даследаваць якую неабходна як з улікам пазамоўных, так і ўнутраных фактараў¹. Дадзеная акалічнасць шырока выкарыстоўваецца даследчыкамі тых антрапонімаў, якія ўжываюцца ў мастацкіх творах². Але ж падыход да апісання значэнняў уласных імёнаў з пункту гледжання іх сінтаксічнай і лексічнай спалучальнасці яшчэ не атрымаў належнага распаўсюджвання сярод спецыялістаў, хаця ён і мае свае перавагі, перш-наперш дзякуючы надзейнаму моцнаму падмурку і непасрэднай сувязі з семантычнымі асаблівасцямі імёнаў. Канструкцыя

граматичнай сувязі слоў, што падлягае даследаванню ў нашай працы, «імя + дзеяслоў» (тыпу *Іван сказаў, Дзмітрый волнуецца, Алеша подумал* і т. п.) адзначаецца сінтаксічнай самастойнасцю імені і дзеяслова. Апошнія на грунце прэдыкатыўнай сувязі ўтвараюць не звычайнае словазлучэнне, а ўваходзяць у клас простых сказаў, а паміж гэтымі словамі, якія займаюць пазіцыі дзейніка і выказніка, «узнікаюць звернутыя ў план цяперашняга часу адносіны прыметы і яе носбіта»³. Гэта значыць, што ў прэдыкатыўнай канструкцыі дзеяслоў з'яўляецца абазначэннем прыметы, а імя — абазначэннем носбіта гэтай прыметы.

Як вядома, змест любога прадмета, у тым ліку і моўнага, у прыватнасці імені, найбольш адэкватна характарызуецца і апісваецца менавіта праз яго прыметы, якія ў нашым выпадку прадстаўлены ў мастацкім творы шматлікімі дзеясловамі, што спалучаюцца з уласнымі імёнамі. Аднак вывучаць спалучальнасць імёнаў з усімі асобнымі дзеясловамі не ўяўляецца рацыянальнай ды і магчымай справай з-за вялікай колькасці і разнастайнасці апошніх, таму мэтазгодна разглядаць дзеясловы ў межах акрэсленых лексіка-семантычных груп, праз якія праяўляюцца ўжо не канкрэтныя прыметы, а абагульненыя семантычныя якасці тых імёнаў, што спалучаюцца з гэтымі лексіка-семантычнымі групамі дзеясловаў. Праўда, пры такім падыходзе кожнае канкрэтнае імя, што сустракаецца ў тэксце, будзе адрознівацца ад іншага імені не наяўнасцю/адсутнасцю пэўнай прыметы, як гэта назіраецца пры кампанентным аналізе звычайных слоў (бо прыметы, што выражаюцца цэлымі класамі дзеясловаў, напрыклад, дзеясловамі руху, пачуццяў, мыслення і г. д., уласцівыя значэнню кожнага ўласнага імені: носбіты імені — персанажы твораў абавязкова рухаюцца, адчуваюць, разважаюць і г. д.). Розныя імёны будуць розніцца між сабой толькі ступенню, або мерай інтэнсіўнасці праяўлення кожнай такой абагульненай семантычнай якасці. На канкрэтным эмпірычным матэрыяле гэтая інтэнсіўнасць звычайна вымяраецца праз частату ўжывання тых слоў, што выражаюць адпаведную семантычную якасць. Чым часцей ужываюцца ў канкрэтным тэксце, напрыклад, дзеясловы пачуццяў у спалучэнні з пэўным уласным імёнам, тым інтэнсіўней праяўляецца ў апошняга семантычная асаблівасць, выражаная дадзенымі дзеясловамі, у параўнанні з іншым імёнам, якое радзей спалучаецца з памянёнымі словамі.

Для таго, каб выявіць адметныя тэндэнцыі ў спалучальнасці ўласных імёнаў і дзеясловаў, з рамана Ф. М. Дастаеўскага «Браты Карамазовы» спосабам суцэльнай выбаркі выпісаны ўсе, без выключэння, дзеясловы, што сустрэліся ў згаданай сінтаксічнай канструкцыі з імёнамі *Дзмітрый* (5552), *Аляксей* (3484), *Іван* (2574), *Фёдар Паўлавіч* (1343), *Смердзякоў* (1232) — у дужках пазначана абсалютная колькасць ужыванняў дзеясловаў з кожным імёнам. Усяго ў творы зафіксавана 14185 пазіцый для слоў дадзенай часціны мовы.

Размеркаванне дзеясловаў па лексіка-семантычных групамі мае ўжо сваю лінгвістычную традыцыю, у рэчышчы якой словы гэтай часціны мовы аб'ядноўваюцца ў розныя тэматычныя групы як на грунце ўнутрымоўных крытэрыяў⁴, так і на ўліку пазамоўных і лінгвістычных фактараў⁵. У выніку карпатлівых даследаванняў па семантычнай класіфікацыі дзеясловаў выдадзены спецыяльныя даведнікі⁶. На аснове назапашанага вопыту і з арыентацыяй на сабраны канкрэтны матэрыял апошні раскласіфікаваны па 10 семантычных групамі, кожная з якіх уключае дакладную колькасць дзеяслоўных ужыванняў, што спалучаюцца з пералічанымі імёнамі:

1) дзеясловы пачуццяў (2793) — абазначаюць розны эмацыянальны стан персанажаў і яго знешняе праяўленне (*любіць, ненавідзець, пра-вілься, волнуецца* і да т. п.);

2) дзеясловы маўлення (2259) — рэалізуюць розныя спосабы выкавання думак і пачуццяў (*сказаць, гаворыць, адвечать* і да т. п.);

3) дзеясловы руху (1848) — перадаюць усе віды перамяшчэння ў прасторы (*ідці, ехаць, бежаць, лічаць* і да т. п.);

4) дзеясловы мыслення (1638) — выражаюць інтэлектуальныя, разумовыя працэсы адпаведных персанажаў (*знаць, думаць, рассуж-даць, рашаць* і да т. п.);

5) дзеясловы змены стану (1544) — характарызуюць дзеянні, што

перадаюць розныя відазмяненні, якія робяць героі (*бросить, открыть, лечь, сесть* і да т. п.);

6) дзеясловы кантактавання (1164) — выражаюць працэсы, дзеянні, у выніку якіх адбываецца дотык, пэўнае аб'яднанне герояў, рэчаў (*тронуть, обняться, встретить, коснуться* і да т. п.);

7) дзеясловы біялагічнага ўспрымання (1152) — перадаюць фізіялагічны стан, сенсорныя дзеянні персанажаў (*увидеть, дышать, услышать, нюхать* і да т. п.);

8) дзеясловы існавання (941) — абазначаюць стан, у якім знаходзіцца персанаж твора (*жить, быть, ждать, существовать* і да т. п.);

9) дзеясловы разбурэння (565) — абазначаюць дзеянні, якія скіраваны на знішчэнне чаго-небудзь, каго-небудзь (*убить, разорвать, разбить, уничтожить* і да т. п.);

10) дзеясловы стварэння (281) — перадаюць дзеянні, якія маюць на мэце пэўны вынік (*сделать, написать, сварить, приготовить* і да т. п.).

У сусветным літаратуразнаўстве аксіяматычным з'яўляецца сцвярджэнне, што Ф. М. Дастаеўскі — вялікі пісьменнік-псіхолаг, для якога ў мастацкіх творах на першым плане стаіць задача выкрыць унутраны стан героя, агаліць дыялектыку яго думак і пачуццяў, паказаць іх супярэчнасць і амбівалентнасць. На прадстаўленым моўным матэрыяле такая ацэнка пісьменніка падмацоўваецца тым, што на тры групы дзеясловаў (дзеясловы пачуццяў, мыслення і маўлення), якія найбольш адэкватна характарызуюць псіхічныя (інтэлектуальныя і эмацыянальныя) дзеянні галоўных герояў, прыпадае амаль палова ўсіх ужыванняў дзеясловаў у спалучэнні з імёнамі гэтых герояў. Варта зазначыць таксама, што найбольш частотнымі сярод вылучаных тэматычных груп з'яўляюцца дзеясловы пачуццяў, якія ўключаюць у свой склад каля 20 % усіх зафіксаваных намі словаўжыванняў дадзенай часціны мовы.

Дзеясловы пачуццяў стаяць, дарэчы, на першым месцы ў спалучэнні з усімі ўласнымі імёнамі рамана, апроч Смердзякова, які аказаўся найбольш «гаваркім» сярод зазначаных персанажаў, бо самымі частотнымі прэдыкатыўнымі сувязямі з яго імем сталіся дзеясловы маўлення, а дзеясловы пачуццяў — на другім месцы.

Такім чынам, свет пачуццяў, як галоўная рыса асноўных персанажаў твора Ф. М. Дастаеўскага «Браты Карамазавы», адлюстраваны ў найбольш інтэнсіўным выкарыстоўванні пісьменнікам і адпаведных дзеясловаў, што выражаюць гэтыя пачуцці.

Як сведчаць, бадай, самыя грунтоўныя даследчыкі творчасці Ф. М. Дастаеўскага, для галоўных герояў яго твораў найперш «трэба думку вырашыць і ў гэтым вырашэнні думкі (ідэі) усё іх сапраўднае жыццё і асабістая незавяршанасць». Прычым «чалавечая думка робіцца сапраўднай думкай, г. зн. ідэяй, толькі пры ўмовах жывога кантакту з чужой думкай, увасобленай у чужым голасе, або ў чужой свядомасці, выражанай словамі»⁷.

Працэсы інтэлектуальнай дзейнасці герояў рамана і моўнае выражэнне гэтай дзейнасці, натуральна, рэалізуюцца дзеясловамі двух суадносных з ёй тэматычных груп, пра якія ўжо згадвалася намі, — дзеясловы мыслення і маўлення. У суме гэтыя дзве групы ўключаюць у свой склад 3897 ужыванняў дзеясловаў, што складае абсалютную большасць для кожнага ўласнага імені, якое спалучаецца з імі.

Самыя частотныя ўжыванні дадзеных груп слоў аказаліся ў спалучэнні з імем *Аляксей* (кожны трэці дзеяслоў), што нейкім чынам абумоўлена асаблівасцямі характару носьбіта гэтага імені — самага «бесцэльнага» і духоўнага з усіх персанажаў рамана. Найменшая ж колькасць зазначаных слоў, як і можна было прадказаць, мяркуючы па характару і дзеяннях героя, сустрэлася ў спалучэнні з імем *Фёдар Паўлавіч* — амаль у паўтара разы менш, чым з імем *Аляксей*. Фёдар Паўлавіч, бацька сямейства Карамазавых, з'яўляецца самай разбэшчанай і малаінтэлектуальнай асобай.

Амаль супадаюць па колькасці спалучэнняў з дзеясловамі маўлення-ча-мысліцельнай дзейнасці імёны *Іван* і *Смердзякоў* (прыблізна па 30 словаўжыванняў), што цяжка прызнаць выпадковасцю, бо іх носьбіты аб'ядноўваюцца духоўным сваяцтвам: Смердзякоў у гэтым плане служыць своеасаблівым водгуллем Івана.

Імя *Дзмітрый* знаходзіцца па спалучальнасці з дадзенымі дзеясловамі побач з імем свайго бацькі. Даволі відавочную карэляцыю паміж тымі сэнсавымі ўласцівасцямі імёнаў, якія адлюстроўваюць галоўныя рысы характару сваіх носьбітаў, і частатой ужывальнасці суадносных з гэтымі ўласцівасцямі дзеясловаў можна вытлумачыць тым, што для мастацкага твора аптымальным сродкам выражэння служаць моўныя формы, хаця зразумела, далёка не ўсё майстэрства пісьменніка зводзіцца да выбару гэтых форм і частаты іх ужывання.

Тым не менш адзначым яшчэ некаторыя ўласцівасці ўласных імёнаў, што выражаюцца праз вылучаныя намі лексіка-семантычныя групы дзеясловаў. Справа ў тым, што псіхалагізм Ф. М. Дастаеўскага не падлягае аспрэчванню і наўрад ці можна было чакаць іншага размеркавання ў яго творы найбольш частотных дзеяслоўных сродкаў, якія выражаюць унутраны стан і інтэлектуальна-эмацыянальныя дзеянні герояў. Хутчэй знешняй уласцівасцю персанажаў рамана з'яўляюцца іх розныя перамяшчэнні, што выражаюцца дзеясловамі руху. М. Бахцін падкрэслівае, што для твораў Ф. М. Дастаеўскага характэрна «катастрафічная хуткасць дзеяння», «віхравы рух», «дынаміка»¹. Гэтая асаблівасць, безумоўна, павінна праяўляцца і ў адпаведных дзеяннях і рухах герояў. Дзеясловы руху па абсалютнай колькасці ўжыванняў займаюць у спалучэнні з асноўнымі ўласнымі імёнамі рамана трывалае трэцяе месца — 1848 дзеясловаўжыванняў, а разам з блізкімі ім па значэнню дзеясловамі змены стану — 3392 ужыванні, што складае амаль 24 % усіх дзеясловаў. Як і мелася чакаць, самым «рухомым» стаўся *Дзмітрый* — на групы дзеясловаў у спалучэнні з дадзеным імем прыпадае звыш 25 % усіх дзеясловаўжыванняў.

Найменшая колькасць дзеясловаў руху сустракаецца ў спалучэнні з імем *Фёдар Паўлавіч*, найбольш састарэлым персанажам твора (каля 9 % усіх словаўжыванняў). Аднак дзеясловы змены стану, насуперак чаканню, з'яўляюцца самымі частымі для дадзенага імені (14 %) і займаюць у агульнай колькасці ўсіх спалучэнняў з ім другое месца пасля дзеясловаў пачуццяў. Адносна малачастотныя словы такіх лексіка-семантычных груп, як дзеясловы стану, стварэння і разбурэння знаходзяцца ў спалучэнні з усімі імёнамі на апошніх пазіцыях.

Самыя істотныя ваганні ў спалучэнні асобных уласных імёнаў з дзеяслоўнымі групамі тычацца абазначэнняў мысліцельнай дзейнасці (у *Аляксея* словы гэтай тэмы знаходзяцца на другім месцы, а ў *Фёдара Паўлавіча* на восьмым, г. зн. розніца ў шэсць пазіцый) і дзеясловаў кантактавання (у *Фёдара Паўлавіча* яны па частаце ўжывання займаюць чацвёртае месца, а ў *Смердзякова* — дзевятае, г. зн. розніца ў пяць пазіцый), што таксама падлягае вытлумачэнню праз уласцівыя носьбітам гэтых імёнаў адпаведныя якасці і рысы.

Наша спроба выявіць пэўны змест уласных імёнаў шляхам вывучэння іх спалучальнасці з дзеясловамі мае свае загань: па-першае, індывідуальная семантыка імені не вычэрпваецца толькі тымі прыметамі, што праяўляюцца праз адпаведныя дзеясловы — яна рэалізуецца таксама і словамі астатніх часцін мовы, кантэкстам, прэсупазіцыяй і іншымі мастацкімі сродкамі; па-другое, найбольш частотнае ўжыванне дзеясловаў пачуццяў, руху і маўленча-мысліцельнай дзейнасці прыдатна хутчэй за ўсё не толькі ўласным імёнам рамана Ф. М. Дастаеўскага «Браты Карамазавы», але і ўвогуле ўласным імёнам іншых твораў мастацкай літаратуры, бо якасці, што раскрываюцца праз згаданыя лексіка-семантычныя групы дзеясловаў, найбольш яскрава характарызуюць любога чалавека, персанажа мастацкага твора. Але ў любым выпадку засведчаны і разгледжаны намі моўны матэрыял размяркоўваецца нераўнамерна, у спалучэнні з уласнымі імёнамі асобаў, а ў залежнасці ад іх семантычных асаблівасцей, што можа служыць пэўнай эмпірычнай дапамогай для якаснай інтэрпрэтацыі адпаведных характарыстык персанажаў мастацкіх твораў.

¹ Гл.: С у п е р а н с к а я А. В. Общая теория имени собственного. М., 1973. С. 324.

² Гл.: Н и к о н о в В. А. Имя и общество. М., 1974. С. 234.

³ Русская грамматика. М., 1980. Т. 2. С. 14.

- ⁴ Гл.: Апресян Ю. Д. Экспериментальное исследование семантики русского глагола. М., 1967; Сильницкий Г. Г. // Проблемы структурной лингвистики. М., 1973.
⁵ Гл.: Васильев Л. М. Семантика русского глагола. М., 1981.
⁶ Гл.: Лексико-семантические группы русских глаголов: Словарь-справочник. Свердловск, 1986.
⁷ Бахтин М. Проблемы поэтики Достоевского. М., 1979. С. 99—100.
⁸ Там же. С. 34.

СОНЯ ХАЙЛЬ (Германия)

ТЫПАЛАГІЧНЫЯ НАЗІРАННІ НАД УЖЫВАННЕМ ФОРМ ЛІКУ НАЗОЎНІКАЎ У РУСКАЙ, БЕЛАРУСКАЙ І НЯМЕЦКАЙ МОВАХ

Як вядома, у флектыўных мовах назоўнікі абавязкова валодаюць спецыфічнымі формамі ліку, праз якія, у першую чаргу, актуалізуецца квантытатыўнасць дэнатата. Таксама вядома, што абсалютызацыя адносін формы і значэння (як, напрыклад, адзіночны лік адпавядае адзінкавасці прадмета, множны лік адпавядае множнасці прадметаў) не дапушчальная, таму што пазамоўная рэчаіснасць часам адлюстроўваецца ў мове па-іншаму, чым ва ўспрыманні. Побач з першасным значэннем праз формы адзіночнага і множнага ліку можна выразіць і іншыя квантытатыўныя (колькасныя) адносіны. Параўн. тыпізаванае значэнне ў сказах: *Воўк* (Sg.) — *драпежнік*, *Мусульмане* (Pl.) — *не ўжываюць свіню*, ці размоўнае ўжыванне формы множнага ліку ў наступнай індывідуалізацыі: *У нас госці: прыехала дачка*.

Гэтыя прыклады, аднак, абмежаваныя канкрэтнымі (неадцягненымі) назоўнікамі з поўнай парадыгмай форм ліку. Нельга прымяніць гэты колькасна арыентаваны падыход да *Singularia i Pluralia tantum*, якія не валодаюць фармальным выражэннем ліку.

Пры навучанні немцаў рускай і беларускай мовам, як паказвае практыка, спецыфічныя цяжкасці ўзнікаюць у разуменні і перакладзе менавіта назоўнікаў з дэфектнай (няпоўнай) лікавай парадыгмай.

Для вызначэння катэгорыі ліку розных назоўнікаў усіх трох моў мы ўжываем семантычны інварыянт (крытэрыі) — «расчлянёнасць» (*Gegliedertheit*). З дапамогай гэтага крытэрыя можна даваць інфармацыю аб тым, адчуваецца дэнатат у дадзенай мове як нешта складанае, расчлянёнае на некалькі элементаў/членаў ці як цэласнасць/цэльнасць, магчымы расчлянёны характар якой не прымаецца пад увагу.

З гэтага вынікае: форма множнага ліку, якая выражае семантычны крытэрыі расчлянёнасці з дапамогай фармальных сродкаў, з'яўляецца маркіраваным членам апазіцыі; форма адзіночнага ліку перадае дэнатат/прадмет як нерасчлянёны ці як нейтральны адносна крытэрыя расчлянёнасці.

У беларускай, рускай і нямецкай мовах назіраецца шмат адпаведнасцей ва ўжыванні назоўнікаў з няпоўнай парадыгмай ліку. Крытэрыі расчлянёнасці можна вызначыць у трох мовах на прыкладах *Pluralia tantum*:

канкрэтных назоўнікаў: рус. *часы*, бел. *жорны*, ням. *die Hosen*;
 абстрактных назоўнікаў: рус. *роды*, бел. *хованкі*, ням. *die Ferien*;
 зборных назоўнікаў: рус. *родители*, бел. *карункі*, ням. *die Geschwister*;
 рэчывых назоўнікаў: рус. *духи*, бел. *крупы*, ням. *die Graupen*;
 уласных імёнаў у множным ліку: рус. *Балканы*, бел. *Асіповічы*, ням. *die Alpen*.

Разам з тым шэраг назоўнікаў *Singularia tantum* у гэтых мовах могуць ужывацца ў множным ліку, што звязана з нюансаваннем/змяненнем значэння і праяўленнем крытэрыя расчлянёнасці, калі:

абстрактныя назоўнікі канкрэтызуюцца: рус. *глупости*, бел. *радасці*, ням. *die Aufmerk*;

рэчывыя назоўнікі індывідуалізуюцца: рус. *стекла*, бел. *паперы*, ням. *die Hölzer*;

ці набываюць адценне інтэнсіўнасці: рус. *дожди*, бел. *снягі*, ням. *die Winde*;

уласныя імёны ў множным ліку набіраюць зборнае значэнне: рус. *Ивановы*, бел. *Карповічы*, ням. *Müllers*;